

ละตินอเมริกาในปี ค.ศ. 1830

Antarctic Peninsula

ประวัติศาสตร์ละตินอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ 20

บทที่ 1

บทนำ

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองภายหลังสงครามเรียกร้องเอกราช

สงครามเรียกร้องเอกราชและอำนาจอธิปไตยของชาวละตินอเมริกัันจากสเปนและโปรตุเกสในต้นศตวรรษที่ 19 ใช้เวลาไปเกือบ 20 ปี ที่นำไปสู่ชัยชนะครั้งยิ่งใหญ่ สามารถขับไล่นักปกครองชาวยุโรปออกไปจากดินแดนได้สำเร็จนั้น¹ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และแนวความคิด กล่าวคือสงครามไม่เพียงแต่นำเอกราชมาให้เท่านั้น สงครามยังนำความยากจน การสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน และการพลัดพรากจากกัน สงครามมีผลต่อการยกเลิกสิ่งที่ไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น การยกเลิกระบบการศาลอินควิชิชันและตำแหน่งที่ได้มาจากการยึดถือที่ดิน การดูถูกเหยียดหยามผิว และรวมทั้งการส่งเสริมระบบการศึกษาอันเป็นจุดเริ่มต้นของการยกเลิกระบบการใช้แรงงานด้วยทาส แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังอยู่ในวงแคบและไม่ตรงกับความต้องการของชาวละตินอเมริกัันส่วนใหญ่มากนัก สงครามเปลี่ยนแปลงได้แต่เพียงตัวบุคคล แต่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสถาบันเศรษฐกิจและสังคมเดิมได้ นักปกครองส่วนมากยังคงรักษาผลประโยชน์แห่งตนไว้ แม้จะได้โฆษณาชวนเชื่อก่อนการปฏิวัติว่า “จะจัดความไม่เสมอภาคในสังคม” แต่เมื่อขึ้นสู่อำนาจมักไม่ปฏิบัติตาม ตรงกันข้ามมักจะฉวยโอกาสเข้าแทนที่นักปกครองเดิม (พวกเพเนนซูลาลาส) ผูกขาดตำแหน่งทางการเมือง ควบคุมระบบเศรษฐกิจ แรงงาน และการยึดถือที่ดิน ผลก็คือ โครงสร้างของการใช้แรงงานแบบเดิมหรือแบบกึ่งทาสยังคงมีอยู่ ไม่มีการปฏิรูปที่ดิน ที่ดินรายใหญ่ ๆ ที่ยึดมาถูกนำมาจัดสรรกันเองในระหว่างบรรดาสมาชิกของขบวนการนักปฏิวัติซึ่งมีทั้งเม็กซิโก มัลดีโต ตลอดจนพวกคนผิวขาวอื่น ๆ ส่วนชาวไร่ชาวนาซึ่ง

¹ รายละเอียดดู อธิยา โทมลกายจน และมาดยา อิงคนารถ, ประวัติศาสตร์ละตินอเมริกา (กทม., 2525) หน้า 218-246.

ควรจะได้รับกลับไม่มีโอกาส หรือแม้แต่ที่ดินของชาวพื้นเมืองดั้งเดิมซึ่งทุกคนเคยมีกรรมสิทธิ์และใช้แรงงานร่วมกันแบบคอมมูน นักปฏิวัติทั้งกลุ่มที่มีความคิดเสรีนิยมและอัตนิยมต่างไม่ให้ความสำคัญของการยึดถือที่ดินตามลักษณะดังกล่าว ในที่สุดที่ดินเหล่านั้นก็ตกเป็นของพวกเจ้าของที่ดินรายใหม่ ชาวพื้นเมืองก็เปลี่ยนฐานะจากชาวนาไปสู่ทาส หรือไพร่ตืดที่ดิน โครงสร้างทางเศรษฐกิจก็ย้อนเข้าสู่สภาพเดิมที่มีอยู่ก่อนการปฏิวัติ ดังนั้นถึงแม้ระบอบการเมืองการปกครองจะเป็นระบอบสาธารณรัฐ มีตัวบทกฎหมายเป็นเครื่องมือในการปกครอง แต่การที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังคงรูปแบบเดิม สังคมละตินอเมริกาก็ยังคงเป็นสังคมของเจ้าขุนมูลนายอยู่นั่นเอง

ดังนั้น หลังการประกาศเอกราช แม้ประเทศทั้งหลายจะเร่งเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ความพยายามดังกล่าวไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้ เนื่องจากมีอุปสรรคหลายประการ เช่น การคัดค้านนโยบายปฏิรูปที่ดิน เจ้าของที่ดินรายใหญ่ ๆ ยังคงใช้วิธีการผลิตแบบเก่า อาศัยแรงงานทาสหรือไพร่เป็นสำคัญ นอกจากนั้นเจ้าของไร่นารายใหม่ยังมีอิทธิพลทางการเมืองมากกว่าเจ้าของไร่นารายเก่า ซึ่งมีสาเหตุมาจากการมีส่วนร่วมในการปฏิวัติ ขับไล่สเปนและโปรตุเกส ผลก็คือภาวะการค้ากับต่างประเทศเริ่มตกต่ำ ชาวต่างชาติไม่มีความมั่นใจในสถานการณ์ภายในของประเทศ อีกทั้งตลาดในยุโรปยังไม่ต้องการผลิตผลพื้นเมืองของชาวละตินอเมริกานั่น การค้าที่มีอยู่บ้างตามชายฝั่งก็ล้มเลิกไปเพราะถูกสินค้าพื้นเมืองที่มีราคาถูกกว่าตีตลาด ความซบเซาทางด้านเศรษฐกิจ การขาดแคลนศูนย์กลางเพื่อการแลกเปลี่ยนเช่นตลาด และความไม่เอาใจใส่อย่างแท้จริงของรัฐบาลในปัญหาเศรษฐกิจ เศรษฐกิจของประเทศส่วนใหญ่จึงตกอยู่ภายใต้กลุ่มพ่อค้าที่ผลิตสินค้าเพื่อใช้ในชุมชน มิใช่ผลิตเพื่อการบริโภคของชนส่วนใหญ่ของประเทศ ปრაการการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดความแตกแยกภายในสังคม นำไปสู่ความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางด้านการเมือง และนำไปสู่ความล้มเหลวของทุก ๆ ระบบในที่สุด

จากภาวะการข้างต้น กล่าวได้ว่าจากปี ค.ศ. 1820 ถึงปี ค.ศ. 1870 ในละตินอเมริกาจึงเป็นยุคของการจลาจลวุ่นวาย การแย่งอำนาจของบรรดาเผด็จการ และการปฏิวัติของพวกโคดีโญที่ไม่จบสิ้น และไม่ว่ารัฐจะมีรูปการปกครองแบบใด การมีอำนาจที่แท้จริงขึ้นอยู่กับ การได้รับแรงสนับสนุนจากโคดีโญกลุ่มต่าง ๆ โดยแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยทั่ว ๆ ไป โคดีโญของละตินอเมริกานิยมระบอบการปกครองในระบอบสาธารณรัฐตามแบบอย่างของฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา พรรคการเมืองจะใช้ชื่อเพื่อแสดงแนวทางและจุดมุ่งหมายของพรรค เช่น อนุรักษนิยม เสรีนิยม เน้นการปกครองแบบรวมอำนาจเข้าสู่รัฐบาลกลางหรือไม่ก็นิยมการปกครองแบบกระจายอำนาจให้รัฐบาลส่วนท้องถิ่นในระบอบสหพันธรัฐ เป็นต้น กลุ่มอนุรักษนิยมได้

การใช้แรงงานทาสในการผลิตกาแฟที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประมาณปี ค.ศ. 1882

กำลังสนับสนุนจากเจ้าของที่ดินและบริวาร ส่วนกลุ่มเสรีนิยมมีฐานกำลังจากเจ้าของที่ดิน
ในชนบท กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มที่สูญเสียอำนาจ เป้าหมายของกลุ่มอนุรักษนิยมก็คือรักษาสถา-
บันเดิมและสนับสนุนการปกครองแบบรวมอำนาจเข้าสู่รัฐบาลกลาง ส่วนกลุ่มเสรีนิยมสนับสนุน
การปกครองแบบอย่างสหรัฐอเมริกา (มีประธานาธิบดีเป็นผู้บริหารประเทศและมีรัฐสภาคือสภาผู้
แทนราษฎรและสภาซันเนตหรือสภาผู้แทนรัฐ ทำหน้าที่นิติบัญญัติ และศาลทำหน้าที่ฝ่ายตุลา-
การ) กล่าวคือสนับสนุนการปกครองในระบอบสหพันธรัฐ รัฐมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและ
ทรัพย์สินส่วนบุคคล สนับสนุนการศึกษา ขจัดความเป็นอภิสิทธิ์ชนของทหารและศาสนา แต่ทั้งนี้
และ ทั้งนั้นในส่วนที่เกี่ยวกับชาวพื้นเมืองและชนชั้นผู้ยากไร้พรรคทั้ง 2 ไม่ได้กล่าวถึง

ต่อมาในปี ค.ศ. 1870 อิทธิพลของการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองในละตินอเมริกา มีการลงทุนขนาดใหญ่ของบริษัทต่างชาติมี
การสร้างตลาดเพื่อเป็นศูนย์กลางค้าขายแลกเปลี่ยน อย่างไรก็ตามก็เกิดความเจริญดังกล่าวเกิดเฉพาะใน
เมืองใหญ่ ๆ และสินค้าเศรษฐกิจมักมีเพียงชนิดเดียวหรือสองชนิดเป็นอย่างมาก เช่น ฝ้ายมี
น้ำตาล หรือบราซิลมีกาแฟ เป็นต้น

การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 19 ทำให้เกิดภาพที่ชัดเจนขึ้นมา 2
ภาพ ภาพแรกได้แก่การใช้แรงงานของชาวไร่ชาวนานบนที่ดินขนาดใหญ่ซึ่งตนเองไม่ได้เป็น
เจ้าของ และภาพที่ 2 คือการเข้ามาควบคุมเศรษฐกิจของบริษัทลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะ
อังกฤษ และต่อมาสหรัฐอเมริกา นับจากปี ค.ศ.1900 เป็นต้นมา ทั้ง 2 ประเทศนี้ได้นำเอาระบบ
จักรวรรดินิยมสมัยใหม่เข้ามาแทนที่จักรวรรดินิยมแบบเก่าของสเปนและโปรตุเกส

เป็นความจริงที่ว่าความเจริญทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงทางด้าน
การเมือง นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1870 เป็นต้นมา การเมืองในละตินอเมริกาเริ่มมีความมั่นคงพอ
สมควร พรรคอนุรักษนิยมลดความเป็นบุคคลหัวเก่าลงหันมาใช้หลักการของโพสิติวิสต์ที่เน้นความเป็น
วิทยาศาสตร์และยอมรับการเปลี่ยนแปลง ส่วนพวกเสรีนิยมยอมละทิ้งหลักการเดิมมารับความ
เจริญทางด้านวัตถุแทน ตัวอย่างก็มี เช่น ปอร์ฟิรีโอ ดิแอส โคดิโญใหญ่ แห่งเม็กซิโก ราฟาเอล
นูเนซ แห่งโคลอมเบีย และอันโตนิโอ กัชแมน ริงโก แห่งเวเนซุเอลา เป็นต้น ส่วนการปฏิวัติ
และเผด็จการในละตินอเมริกา แม้ว่าย่างคงมีอยู่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นวัฏจักรทางการเมือง แต่จำนวนลด
น้อยลงและแต่ละครั้งก็ไม่รุนแรงนัก

สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในศตวรรษที่ 20

มาในศตวรรษที่ 20 ประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจของละตินอเมริกาเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อขับไล่จักรวรรดินิยมสมัยใหม่พร้อมกับการพยายามล้มล้างระบบศักดินาเพื่อสร้างความยุติธรรมให้แก่ระบบเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง เห็นได้จากการปฏิวัติเม็กซิโก ในปี ค.ศ.1910 และในสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ.1914-1918) เหตุการณ์ทั้ง 2 เป็นภาพที่แสดงถึงการต่อสู้ดังกล่าวข้างต้น การปฏิวัติเม็กซิโกเป็นความพยายามครั้งแรกที่จะลดอำนาจของพวกศักดินายกฐานะชาวไร่ชาวนาและกำจัดอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจของบริษัทต่างชาติ แนวทางแก้ไขปรากฏให้เห็นอีกครั้งในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ.1917 แต่จากการพ่ายแพ้ทางการเมืองของฝ่ายที่ต้องการให้มีการปฏิรูปที่ดิน ทำให้ชนชั้นกลางในเม็กซิโกหันไปสนใจกับการฟื้นฟูทางด้านอุตสาหกรรมแทน อย่างไรก็ตามในสมัยนี้เม็กซิโกผลิตผลงานทางด้านศิลปะ วรรณคดี และสังคมศาสตร์ที่มีชื่อเสียงจนได้รับการยกย่องว่าเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของละตินอเมริกา

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ประเทศต่าง ๆ ในละตินอเมริกาประสบกับปัญหาการนำเข้าและการส่งออกสินค้าเศรษฐกิจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงการเศรษฐกิจของประเทศ แรงงานในภาคเกษตรกรรมละทิ้งอาชีพเดิมมาใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม ภายหลังสงครามมีการฟื้นฟูการค้าขายสินค้าเกษตรกรรมกับต่างชาติแต่ยังคงมีปัญหาและไม่ได้รับความเสมอภาคกับประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะกับประเทศอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามประเทศต่าง ๆ ละตินอเมริกาก็ยังคงให้การส่งเสริมการผลิตสินค้าในภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะโรงงานขนาดเล็ก

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจใหม่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการทหารกลายเป็นประเทศที่นำเงินมาลงทุนในละตินอเมริกามากที่สุดแทนที่อังกฤษ และเพื่อปกป้องผลประโยชน์จากการลงทุน วอชิงตันน่านโยบาย “ตะบองใหญ่” และ “การทูตโดยอาศัยดอลลาร์” ซึ่งประกาศใช้ในสมัยประธานาธิบดีธีโอดอร์ รูสเวลต์ (ค.ศ.1901-1909) และประธานาธิบดีวิลเลียม โฮวาร์ด ทาฟท์ (ค.ศ.1909-1913) มาใช้เป็นมาตรการควบคุมหลักการใหญ่ของนโยบายทั้ง 2 คือ การใช้กำลังทหารและอิทธิพลทางด้านการลงทุนเข้าแทรกแซงกิจการภายในของต่างประเทศในปลายปี ค.ศ.1930 นโยบาย “ตะบองใหญ่” ไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ เนื่องจากชาวละตินอเมริกันไม่พอใจการใช้กำลังทางทหารของสหรัฐอเมริกา เป็นเหตุให้ต้องมีการพิจารณาเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศกับละตินอเมริกาใหม่

สินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศในละตินอเมริกา

ระหว่างปี ค.ศ.1930-1945 ภาวะตกต่ำทางด้านเศรษฐกิจครั้งยิ่งใหญ่ก่อให้เกิดผลร้ายหลายประการต่อประเทศที่มีเศรษฐกิจแบบอาณานิคมใหม่ และประเทศที่มีสินค้าเศรษฐกิจเพียงไม่กี่ชนิดเช่นในละตินอเมริกา ที่สำคัญได้แก่การสูญเสียตลาดการค้ากับต่างประเทศและการเสียเปรียบดุลการค้า ราคาสินค้าที่เป็นวัตถุดิบและอาหารสำเร็จรูปตกต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับราคาสินค้าอุตสาหกรรมที่นำเข้าจากต่างประเทศ การเสียเปรียบทางด้านการค้าทำให้รัฐบาลต่าง ๆ ต้องใช้มาตรการควบคุมการนำเข้าเพื่อช่วยเหลือสินค้าพื้นเมือง นอกจากนี้การขาดแคลนสินค้าในสงครามโลกครั้งที่ 2 ช่วยกระตุ้นให้แต่ละประเทศเร่งเสริมสร้างโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น และเพื่อป้องกันการหลั่งไหลของสินค้าจากประเทศอุตสาหกรรมอื่นในขณะนี้ รัฐบาลประกาศตั้งกำแพงภาษีที่ค่อนข้างสูงกว่าปกติ ให้ความช่วยเหลือแก่โรงงานอุตสาหกรรมของประเทศและควบคุมการนำเข้าสินค้าที่ไม่จำเป็น

นอกจากนั้น บรรดานักชาตินิยมทั้งหลายเริ่มสนใจและให้ความสำคัญกับความคิดที่จะให้รัฐเข้ามาควบคุมกิจการการค้าสินค้าบางชนิดที่เป็นสินค้าหลักที่สำคัญของประเทศ อย่างเช่นกิจการน้ำมันในรูปของรัฐวิสาหกิจ และการยึดทรัพย์สินของต่างชาติเข้ามาเป็นของรัฐ ดังเช่นการยึดโรงกลั่นน้ำมันของต่างชาติโดนประธานาธิบดีลาซาโร คาร์ดินัส แห่งเม็กซิโก ในปี ค.ศ. 1938 เป็นต้น นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของกรรมกร เริ่มมีการกำหนดตัวบทกฎหมาย แต่สิทธิและเสรีภาพขององค์การหรือสหภาพแรงงานยังถูกจำกัดอยู่

ในปี ค.ศ.1945 ความพยายามที่จะพัฒนาประเทศให้เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมได้รับความสำเร็จพอสมควร มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมเกิดขึ้นโดยทั่วไป บางประเทศได้วางรากฐานสู่ภาคอุตสาหกรรมขนาดหนัก อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมมักมีปัญหาส่วนมากได้แก่การขาดแคลนเงินทุน เทคโนโลยีสมัยใหม่ และตลาดการค้าภายในประเทศที่ค่อนข้างจำกัด ปัญหานี้ นักเศรษฐศาสตร์ชาวละตินอเมริกั้นส่วนมากมักอธิบายว่าเกิดจากความล่าช้าในการผลิตทางการเกษตรกรรมแบบละติฟันดิสโม และมินิฟันดิสโม ความด้อยทางด้านสาธารณสุข การขาดการศึกษา และการครอบงำทางด้านเศรษฐกิจของต่างชาติในทุกรูปแบบ แม้จะเข้าใจปัญหาดีแต่ไม่มีรัฐบาลใดยกเว้นรัฐบาลของลาซาโร คาร์ดินัส แห่งเม็กซิโก ที่จัดการกับพวกเจ้าของที่ดินรายใหญ่หรือพวกละติฟันดิโออย่างจริงจัง

ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาในสมัยประธานาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลต์ (ค.ศ.1933-1945) ประกาศใช้นโยบาย “เพื่อนบ้านที่ดี” เป็นนโยบายหลักในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศในละตินอเมริกา เพื่อแก้ไขความล้มเหลวในการดำเนินงานทางการทูตและเศรษฐกิจ

ที่มีสาเหตุมาจากความไม่พอใจในการแผ่ขยายลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ และความรู้สึกต่อต้าน “แยงกี้” ในภูมิภาคแถบนั้น นโยบายเพื่อนบ้านที่ตีเน้นหลักการสำคัญคือการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกันของประเทศในอเมริกา คำประกาศนี้ไม่ตรงกับความเป็นจริงมากนัก ดังคำกล่าวของคีนและวัสเซอร์แมน ที่ว่า “เพียงแต่เปลี่ยนกระดาษที่ใช้เขียนแผ่นใหม่เท่านั้นแต่เนื้อหา ยังคงเดิม”² วอชิงตันยังคงรักษาสัมพันธไมตรีอย่างแน่นแฟ้นกับเผด็จการทั้งหลาย เช่น อานัสตาซิโอ โซโมซา แห่งนิการากัว ราฟาเอล ทรูฆิโย แห่งสาธารณรัฐ โดมินิกัน และฟูเลนซิโอ บาติस्ता แห่งคิวบา ทั้งนี้เพื่อขยายอิทธิพลและรักษาผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในทะเลแคริบเบียน อย่างไรก็ตามแม้จะมีการต่อต้าน แต่การเป็นประเทศผู้นำทางด้านเศรษฐกิจซึ่งไม่เพียงแต่ในละตินอเมริกาเท่านั้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในละตินอเมริกาต่างยอมรับความต้องการของวอชิงตันโดยดีว่าเป็นนโยบายส่วนหนึ่งในการบริหารประเทศของตน

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คือนับจากปี ค.ศ.1945 เป็นต้นมา ความพยายามของประเทศต่าง ๆ ในละตินอเมริกาที่จะก้าวเข้าสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมยังคงดำเนินอยู่ แต่นับจากปี ค.ศ.1950 ความพยายามดังกล่าวได้หยุดชะงักกิจการที่มีทำที่ว่าจะดีขึ้นกลับทรุดลง ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากราคาสินค้าเกษตรกรรมและแร่ธาตุในตลาดโลกตกต่ำ ทำให้บริษัทการค้าต่างชาติซึ่งควบคุมเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนเข้าไปผลิตสินค้าประเภทหัตถกรรมในครัวเรือน แข่งขันกับสินค้าภายในของประเทศนั้น ๆ แทน ด้วยเงินทุนจำนวนมากและเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่า ในที่สุดกิจการพื้นเมืองนั้น ๆ ก็ล้มละลายหรือไม่ก็ถูกผนวกเข้ากับบริษัทต่างชาติไป

วิธีการที่บริษัทต่างชาติใช้ในการแทรกแซงทางด้านเศรษฐกิจที่ได้ผลประการหนึ่งก็คือ การเข้าร่วมทุนกับนายทุนของชาติ โดยบริษัทต่างชาติเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่และมีนายทุนของชาติเป็นกรรมการผู้จัดการหรือตำแหน่งบริหารอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ตำแหน่งประธานของบริษัท ผลกำไรเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องส่งกลับไปเมืองแม่ วิธีการเช่นนี้เป็นการทำลายขบวนการพัฒนาการเข้าสู่ระบบ “ทุนนิยม” ของประเทศ ซึ่งมีผลในทางลบต่อไปถึงกองทุนสะสม และความเจริญทางด้านอุตสาหกรรมของประเทศอีกต่อหนึ่งด้วย

ความไม่จริงใจต่อการปฏิรูประบบโครงสร้างทางการเกษตร และการกระจายรายได้ให้ทั่วถึงกันนับได้ว่าเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่ขัดขวางการพัฒนาเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมของประเทศต่าง ๆ ในละตินอเมริกา ประสบการณ์ของประเทศทุนนิยมอย่างบราซิล และอาร์เจนตินาชี้ให้เห็นถึงความหวาดหวั่นของบรรดานายทุนแห่งชาติต่อการปฏิวัติระบบสังคม ดังเช่นที่เคย

² Benjamin, Keen and Mark, Wasserman, A Short History of Latin America (Boston, 1980) p.263.

การทำปศุสัตว์ของโคบาลชาวอาร์เจนตินา ในทุ่งหญ้าแปมป้าอันอุดมสมบูรณ์ของประเทศ

เกิดกับบรรดาเจ้าของที่ดินมาก่อน รัฐบาลที่นิยมซ้ายจึงมักสูญเสียอำนาจไปให้แก่ฝ่ายขวา ในที่สุด เช่น บราซิลในสมัยของประธานาธิบดี เจตุรีโอ วาร์กัส อาร์เจนตินาในสมัยของประธานาธิบดี ฮวน เปรอง รวมทั้งการเสื่อมความนิยมในรัฐบาลพรรคแนวร่วมประชาชนของชิลี ปรากฏการณ์เหล่านี้แสดงให้เห็นความเป็นอนุรักษนิยมของปัญญาชนรุ่นใหม่ อีกทั้งแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกาด้วย

ในเม็กซิโกมีเหตุการณ์ทำนองเดียวกันเกิดขึ้น รัฐบาลนิยมขวาของประธานาธิบดีมานูเอล ออริลา คามาโช (ค.ศ.1940-1946) เปลี่ยนโฉมหน้าเม็กซิโกจากรัฐบาลนิยมซ้ายของประธานาธิบดี ลาสซาโร คาร์ดินัส (ค.ศ.1934-1940) ด้วยการให้การสนับสนุนนายทุนทั้งในและนอกประเทศ ในขณะเดียวกันทอดทิ้งชาวไร่ชาวนา ผลที่สุดการเกษตรแบบฮาเซียนดาที่เลิกไปตั้งแต่ในสมัย ก่อน ถูกนำกลับมาใช้อีกและมีโครงสร้างที่ซับซ้อนมากกว่าเดิม และได้กลายเป็นหน่วยงานทาง เศรษฐกิจที่เด่นที่สุดหน่วยงานหนึ่งในสังคมของเม็กซิโก เศรษฐกิจแบบฮาเซียนดาได้ทำลายความหวัง ของชาวละตินอเมริกันที่จะได้เห็นนักปฏิวัติอาชีพนคนใดคนหนึ่งนำประเทศให้พ้นจากการเป็น ประเทศด้อยพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้ทางด้านเศรษฐกิจ

ในขณะเดียวกันการก่อการจลาจลจู่โจมที่เกิดมาจากความไม่พอใจของมวลชนต่อ สภาพความเป็นอยู่ยังคงมีอยู่ตามปกติ ในปี ค.ศ.1952 การจลาจลในโบลิเวียของชาวไร่ชาวนากับชาว เมืองแร่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น มีการปฏิรูปที่ดินทำกิน มีการยึดเหมืองแร่มาเป็น ของรัฐ และโครงการปฏิรูปอื่น ๆ แต่เมื่อผู้นำการปฏิวัติซึ่งเป็นชนชั้นกลางขึ้นรับหน้าที่บริหาร ประเทศแทน มีการยกเลิกโครงการปฏิรูปบางโครงการลงการปฏิวัติในกัวเตมาลาเมื่อปี ค.ศ. 1944 เมื่อโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการของประธานาธิบดีจอร์เจ ยูบีโก ได้สำเร็จ ผู้นำการปฏิวัติซึ่งมีทั้ง ปัญญาชนและนายทหารหัวก้าวหน้า ประกาศใช้โครงการปฏิรูปการเกษตร โดยมีเป้าหมายที่ สำคัญ ได้แก่การลดอิทธิพลของบริษัทสหพืชผลจำกัด ของสหรัฐอเมริกาลง แต่เมื่อถูกอสังค์ตัน ดำเนินนโยบายโดดเดี่ยว ประกอบกับการให้การสนับสนุนด้านเงินทุนและกำลังทหารแก่กองกำลัง นิยมขวา³ รัฐบาลนิยมซ้ายของกัวเตมาลาจึงถูกโค่นลงในปี ค.ศ.1954 เช่นเดียวกับโบลิเวีย แม้ว่ารัฐบาลฝ่ายขวาจะขึ้นสู่อำนาจแต่ภาพความทรงจำและผลงานของรัฐบาลฝ่ายซ้ายยังคงติดตา อยู่ การปฏิวัติที่รุนแรงและที่สำคัญอีกครั้งหนึ่ง ได้แก่การปฏิวัติของฟีเดล คาสโตร โค่นล้มประธานาธิบดีฟูลเจนซิโอ บาติस्ता เผด็จการอีกคนหนึ่งของคิวบา⁴ คาสโตรและกลุ่มสหยาปฏิวัติของเขา เริ่มงานเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1953 อีก 6 ปีต่อมา คือ ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1959

³ Hubert Herring, A History of Latin America : From the Beginings to the Present. (New York, 1972) p.475-

⁴ Ibid., pp.403-407.

ฟิเดล คาสโตร กับขบวนการกองโจรของเขาที่ต่อสู้กับรัฐบาลของบาติستاใน
ทศวรรษที่ 1960

กองทัพปฏิวัติของเขาก็สามารถเคลื่อนพลเข้ายึดกรุงฮาวานา เมืองหลวงของคิวบาได้อย่างง่ายดาย

การปฏิวัติคิวบาจนถึงปฏิรูประบบสังคมในคิวบาเอง นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ของละตินอเมริกา คิวบาเริ่มหันมาพัฒนาประเทศด้วยการปฏิรูประบบการเกษตร การยึดทรัพย์สินของต่างชาติมาเป็นของรัฐ และปรับระดับมาตรฐานการครองชีพของมวลชนแทนการพัฒนาแบบนายทุน การเปลี่ยนแปลงระบบสังคมอย่างรวดเร็วในคิวบา ดินแดนซึ่งห่างจากสหรัฐอเมริกาเพียง 144 กิโลเมตร สร้างความหวาดกลัวให้แก่สหรัฐอเมริกา เหมือนกับที่ครั้งหนึ่งเคยเกิดขึ้นในกัวเตมาลา และถูกซี.ไอ.เอ.สำนักข่าวกลางของสหรัฐอเมริกา กับกระทรวงการต่างประเทศเข้าแทรกแซงจนกระทั่งต้องยกเลิกไปในที่สุด การปฏิวัติครั้งใหม่นี้จึงนับว่าเป็นภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคแถบนี้มากกว่าที่เคยเกิดขึ้นในกัวเตมาลา

ผู้บริหารที่วอชิงตันใช้มาตรการหลายประการที่จะป้องกันการคุกคามของคิวบาต่อประเทศอื่น ๆ ในละตินอเมริกา ในปี ค.ศ.1961 ประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี จัดตั้งสมาคมเพื่อการพัฒนาแห่งภูมิภาค (Alianza para Progreso) หลักการที่สำคัญได้แก่ การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจแก่ประเทศในละตินอเมริกายกเว้นคิวบา เพื่อแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างสันติวิธี ตามโครงการช่วยเหลือในระยะ 10 ปี คิดเป็นเงิน 8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสหรัฐอเมริกาเองต้องจ่ายเป็นเงินถึง 1 หมื่น 2 พันล้านดอลลาร์ แต่ 2-3 ปีต่อมาโครงการดังกล่าวล้มเหลวเนื่องจากปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวงของประเทศสมาชิก

ในขณะเดียวกัน สหรัฐอเมริกาวางแผนเพื่อล้อมกรอบรัฐบาลคาสโตร เริ่มด้วยการกำหนดมาตรการปิดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ และใช้นโยบายโดยเดี่ยวคิวบาทางด้านการเมือง และสุดท้ายในการสนับสนุนแก่กองทัพชาวคิวบาพลัดถิ่นในฟลอริดาในเหตุการณ์ที่รู้จักกันว่า “การยกพลขึ้นบกที่อ่าวหมู” ในปี ค.ศ.1961 สหภาพโซเวียตประกาศให้ความช่วยเหลือทางด้านทหารแก่คิวบา ประเทศพันธมิตรประเทศเดียวของตนในละตินอเมริกา เมื่อทราบว่าสมาชิกรัฐสภาอเมริกันเรียกร้องให้ใช้กำลังกับคิวบา การติดตั้งขีปนาวุธของสหภาพโซเวียตในคิวบานำไปสู่วิกฤตการณ์คิวบาในปี ค.ศ.1962 แต่จากความหวาดกลัวของทั้งสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตต่อสงครามนิวเคลียร์ทำให้ต่างฝ่ายต่างยอมอ่อนข้อซึ่งกันและกัน⁵ โดยสหรัฐอเมริกาให้สัญญาจะไม่ใช้กำลังทหารรุกรานคิวบา และสหภาพโซเวียตยอมรื้อถอนขีปนาวุธไปจากคิวบา

⁵ สุขสมาน วงศ์สุวรรณ และสถิต วงศ์สุวรรณ, เหตุการณ์ปัจจุบันของโลก (กรุงเทพฯ, 2520) หน้า 383-384.

วิกฤตการณ์คิวบาเป็นบทเรียนที่ดีแก่สหรัฐอเมริกา เพื่อป้องกันความผิดพลาดครั้งต่อไป สหรัฐอเมริกาเพิ่มมาตรการป้องกันที่เข้มงวดต่อการขยายตัวของคิวบาไปยังภูมิภาคอื่น การต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกาได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากปัญญาชนละตินอเมริกาทั้งเก่าและใหม่ที่มีความหวาดกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมอย่างรวดเร็ว ในปี ค.ศ.1964 กลุ่มทหาร เจ้าของที่ดินและนายทุนแห่งชาติฝ่ายปฏิกริยา รวมกำลังกันโค่นล้มรัฐบาลปฏิรูปของประธานาธิบดีโฮอิว กุสการ์ต แห่งบราซิล นำระบอบเผด็จการทหารเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศ สนับสนุนการลงทุนของต่างชาติ ผักไฟและรับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1965 ด้วยประการวาทะของจอห์นสัน “ประธานาธิบดีมีอำนาจสั่งการให้กองทัพปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ในประเทศหนึ่งประเทศใดได้ โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐสภาก่อน” และด้วยประกาศนี้ประธานาธิบดีลินคอล์น บี. จอห์นสัน ประเดิมตามประกาศด้วยการส่งกำลังทหารเข้าทำลายกบฏนิยมซ้ายของนายพันเอกฟรานซิสโก คาอามาโน ในสาธารณรัฐโดมินิกันเป็นรายแรก

นโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ในละตินอเมริกาของสหรัฐอเมริกาด้วยการใช้กำลังในชั้นปลายไม่ได้ประสบความสำเร็จ เมื่อขบวนการหนึ่งถูกปราบลงก็จะมีอีกขบวนการหนึ่งเกิดขึ้นแทนที่ และขบวนการใหม่นี้มักมีความรุนแรงมากกว่า ดังเช่นในสาธารณรัฐโดมินิกัน เป็นต้น อีกประการหนึ่งการก่อความวุ่นวายบางครั้งก็เกิดจากกลุ่มทหารประชาธิปไตยและไม่จำเป็นว่าจะต้องเกิดจากทหารฝ่ายปฏิกริยาเสมอไป ดังเช่นในเปรูในปี ค.ศ.1968 เมื่อกลุ่มทหารภายใต้การนำของนายพลเอกฮวน เวลาสโก อัลวาราดอ ขับไล่ประธานาธิบดีเฟอร์นันโด เบลอนเด เทอร์รี่⁶ ออกจากตำแหน่งอัลวาราดอได้นำระบบสังคมนิยมเข้ามาใช้ด้วยการยึดโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ เข้าเป็นของรัฐ ทำการปฏิรูปที่ดินและจัดตั้งระบบสหกรณ์ขึ้น การฟื้นฟูประเทศในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นในประเทศอื่น ๆ อีก เช่น ปานามา ในปี ค.ศ.1968 และเอกวาดอร์ ในปี ค.ศ.1972

ชัยชนะครั้งสำคัญของฝ่ายชาตินิยมต่อการขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่อีกครั้งหนึ่งได้แก่ชัยชนะของประธานาธิบดีชัลวาดอร์ อาเยนเด และสมาชิกของกลุ่มแนวร่วมประชาชนของชิลี ในปี ค.ศ.1970 อาเยนเดเป็นผู้นำนิยมซ้ายคนแรกของชิลี และของโลกที่ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดของประเทศจากการเลือกตั้งไม่ใช่จากการปฏิวัติ⁷ รัฐบาลของอาเยนเดแม้จะ

⁶ Keen and Waserman, op.cit., pp.398-402.

⁷ พิมพา ปิตกุล, บทเรียนจากชิลี แนวทางสังคมนิยมที่อ่อน (กรุงเทพฯ, 2518) หน้า 12.

ปกครองประเทศในระยะเวลาเพียง 3 ปี แต่ก็ได้สร้างผลงานหลายประการให้แก่ชนชั้นนับตั้งแต่การโอนกิจการเหมืองแร่ทองแดงและกิจการธนาคารเข้าเป็นของรัฐ ทำการปฏิรูปการเกษตรตลอดไปถึงกิจการสาธารณูปโภคอื่น ๆ อันได้แก่ที่อยู่อาศัยสาธารณสุข และการศึกษา แต่เนื่องมาจากการไม่ระมัดระวังกลุ่มปฏิกริยา “ประมาทศัตรู มองทหารในแง่ดี ไม่ได้ลิดรอนอำนาจศัตรู จัดตั้งกองทัพเสียใหม่ให้เป็นกองทัพที่มีจิตสำนึกทางการเมืองรับใช้ประชาชนอย่างจริงจัง”⁸ อาเยนแนดถูกกลุ่มปฏิกริยาภายใต้การนำของนายพลเอกออกัสโต บีโนเชต์ อูการ์เต โค่นอำนาจลง ตัวอาเยนแนดเองเสียชีวิตในการปฏิวัติครั้งนั้น ภายหลังการปฏิวัติมีเอกสารพิมพ์ออกเปิดโปงว่าเป็นฝีมือของวอชิงตันซึ่งประธานาธิบดีเจร์ลด์ ฟอร์ด เองก็ยอมรับว่าเป็นความจริง และถือว่าเป็นหลักการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและจะต้องดำเนินต่อไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติในภูมิภาคแถบนี้

เมื่อขึ้นปกครองประเทศรัฐบาลเผด็จการทหารของนายพลบีโนเชต์ ไม่เพียงแต่ยกเลิกโครงการหลักในการบริหารประเทศของรัฐบาลเก่าทั้งหมด ยังได้พยายามปราบปรามสมาชิกของกลุ่มแนวร่วมประชาชน และผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับฝ่ายรัฐบาลมีการทรมานด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมไปถึงการสังหารชีวิตทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย รัฐบาลของนายพลบีโนเชต์ได้ทำลายการพัฒนาทางด้านการเมืองนำประเทศเข้าสู่ยุคเผด็จการ นอกจากนี้การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่ผิดพลาด⁹ ได้ทำลายระบบเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย

การทำลายล้างระบอบประชาธิปไตยและพัฒนาระบอบเผด็จการที่เกิดขึ้นในชิลีดูเหมือนจะเป็นมาตรการที่กลุ่มปฏิกริยาในละตินอเมริกากับพันธมิตร เช่น สหรัฐอเมริกาใช้เป็นแนวทางสกัดกั้นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วในละตินอเมริกาประมาณเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1976 นอกจากชิลี บราซิล โบลิเวีย อูรุกวัย และ ปารากวัย ได้พัฒนาระบบการปกครองเข้าสู่ระบอบเผด็จการอย่างสมบูรณ์ พร้อม ๆ กับอาร์เจนตินาภายหลังจากที่กลุ่มทหารฝ่ายขวาก่อการรัฐประหารโค่นล้มรัฐบาลของประธานาธิบดีอือซาเบล เปรอง เมื่อต้นปี ค.ศ.1976 หรือเมื่อประมาณ 6 เดือนก่อนหน้านั้นนั่นเอง

การแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเผด็จการทั้งหลายในละตินอเมริกา

⁸ แหล่งเดียวกัน, หน้า 15-16.

⁹ “ชิลี : ดอกไม้หายไปในไหน” สยามรัฐฉบับพิเศษ, ปีที่ 29 ฉบับที่ 42 (10 เมษายน 2526) 13-15 และ “ชิลี . เผด็จการต่างมาแล้วสาบสูญ” สยามรัฐฉบับพิเศษ, ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 (3 กรกฎาคม 2526) 12-13.

ซัลวาดอร์ อาเยนเด (ค.ศ. 1970-1973) ประธานาธิบดีนิยมซ้ายคนแรกที่ได้ตำแหน่งมาจากการเลือกตั้ง กำลังทำพิธีมอบตำแหน่งจากประธานรัฐสภา โดยมีอดีตประธานาธิบดีเอ็ดทวด-โต เฟร ยืนอยู่ข้างหลัง ร่วมแสดงความยินดีอยู่ด้วย

ประธานาธิบดีออกุสโต ปิโนเชต์ ผู้แย่งอำนาจมาจากประธานาธิบดี ซัลวาดอร์ อายเอนเด
ในปี ค.ศ. 1973 กำลังใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพื่อแสดงให้ชาวโลกเห็นว่าตนเป็นผู้หนึ่งที่
นิยมระบอบการปกครองประชาธิปไตย ดังเช่นผู้ที่กำลังเดินขบวนเรียกร้องอยู่ (ค.ศ. 1983)

นอกเหนือจากจะใช้หลักวิชาการเข้ามาช่วยแล้ว ยังได้รวมเอาวิธีการทรมานร่างกาย การเนรเทศ การลอบสังหารผู้นำการเมืองฝ่ายตรงข้ามด้วย ในอาร์เจนตินาตามรายงานขององค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างปี ค.ศ.1975-1979 “มีชาวอาร์เจนตินาจำนวนตั้งแต่ 6,000-15,000 คน หายสาบสูญโดยไม่ทราบชะตากรรม”¹⁰ การแก้ปัญหาด้วยการกำจัดฝ่ายตรงข้ามหรือการไม่พยายามพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจให้มากไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้องและใช้แก้ปัญหาที่เรื้อรังได้ทั้งหมด หากแต่จะช่วยให้ลัทธิจักรวรรดินิยมสมัยใหม่มั่นคงและแข็งแกร่งยิ่งขึ้น แต่ก็มียกเว้นบางประเทศ เช่น บราซิล¹¹ เศรษฐกิจของประเทศนับจากปี ค.ศ.1964 ดีขึ้นเมื่อรัฐบาลเผด็จการทหารเข้ายึดอำนาจการปกครองจากประธานาธิบดี โจอัว กุญาร์ต ประชาชนได้รับค่าจ้างจำนวนเพียงพอต่อการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตามในปี ค.ศ.1976 เศรษฐกิจของประเทศที่เคยเฟื่องฟูกลับตกต่ำ ในปี ค.ศ. 1977 บราซิลเป็นลูกหนี้ต่างชาติถึง 3 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ และในปี ค.ศ.1981 จำนวนหนี้เพิ่มเป็น 6 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ¹²

การแก้ปัญหาด้วยวิธีการของฝ่ายขวามีแต่จะสร้างปัญหาและทำให้ประเทศชาติพบกับความวุ่นวายมากขึ้น ในทศวรรษปัจจุบันสังคมได้แบ่งแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายต่อต้าน ได้แก่ ชาวไร่ชาวนา กรรมกร ปัญญาชน และทหารที่นิยมประชาธิปไตย อีกฝ่ายหนึ่งคือฝ่ายสนับสนุน ได้แก่ ฝ่ายปฏิกิริยาและต่อต้านปฏิวัติระบบสังคมซึ่งมีจำนวนมากกว่า อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในเวเนซุเอลา เช่น การโอนกิจการน้ำมันและเหมืองแร่เหล็กของต่างชาติมาเป็นของรัฐในระหว่างปี ค.ศ.1974 ถึง 1976 หรือการโอนกิจการการค้าของต่างชาติมาเป็นของรัฐ ในกัวนา (อาณานิคมเดิมของฮอลแลนด์ ได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ.1966) และจาไมกา (เดิมเป็นอาณานิคมของสเปน ตกมาเป็นของอังกฤษในปี ค.ศ.1566 ได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 1962) แสดงให้เห็นว่าแม้เผด็จการฝ่ายขวาจะเข้มแข็งมั่นคงเพียงใด แต่การปฏิวัติระบบสังคมของประเทศในละตินอเมริกาจะต้องดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าในระหว่างปี ค.ศ.1980 รัฐบาลฝ่ายขวาในหลายประเทศประสบความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง มีการเดินขบวนต่อต้านรัฐบาล แต่ก็มีบ้างบางประเทศที่รัฐบาลเผด็จการ

¹⁰ อ้างใน “สงครามสกปรก : ปัญหาของทหารอาร์เจนตินา” สยามรัฐปกฉบับวิจารณ์, ปีที่ 29 ฉบับที่ 46 (8 พฤษภาคม 2526) 15.

¹¹ Keen and Wasserman, op.cit., pp.372-373.

¹² The World Almanac and Book of Facts, 1983

ซาอูล อัลบาลดีนี ผู้นำของสมาพันธ์แรงงานแห่งอาร์เจนตินา ประกาศนัดหยุดงานครั้งใหญ่ทั่วประเทศ (ค.ศ. 1983) ขณะขึ้นกรรมาชีพเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญในละตินอเมริกา

พลเอก นิโครไลเดซ
ผู้นำทหารอาร์เจนตินา (ค.ศ. 1983)

ตำรวจซิติกำลังจับนักศึกษาผู้หนึ่งที่ร่วมมือกับประชาชนเดินขบวนต่อต้านการใช้อำนาจเผด็จการ
ของประธานาธิบดีปีโนเชต์ (ค.ศ. 1983)

นายพลจัตวา ยอฮันน์ อุมเบอร์โต มาเซีย วิกตอเรส ผู้ยึดอำนาจจากประธานาธิบดี
มอนเตแห่งกัวเตมาลา เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1983

ทหารยอมมอบอำนาจการปกครองประเทศให้แก่รัฐบาลพลเรือนอย่างสันติ เช่น ในเปรู เอกวาดอร์ และโบลิเวีย และก็มีอีกบางประเทศที่กำลังดำเนินการเรียกร้องประชาธิปไตยอยู่ เช่น ในบราซิล อาร์เจนตินา และชิลี¹³ ที่ประสบผลสำเร็จไปแล้วก็มีเช่นการปฏิวัติของฝ่ายซ้ายในนิการากัว โดยขบวนการรักชาติแซนดินิสตา¹⁴ (Frente Sandinista de Liberacion Nacional ใช้ชื่อย่อว่า FSLN) ซึ่งใช้เวลา 2 ปี (ค.ศ.1978-1979) ในการขับไล่รัฐบาลของประธานาธิบดีอันสตาซิโอ โซโมซา เดอบเอล บุคคลสุดท้ายของตระกูลโซโมซาที่ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของนิการากัว ออกจากตำแหน่ง ตระกูลนี้เป็นตระกูลที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนและปกครองนิการากัวมาเป็นเวลากว่า 40 ปี¹⁵

ในปัจจุบัน (ค.ศ.1983) บราซิล กัวเตมาลา เอล ซัลวาดอร์ เปรู และชิลี กำลังประสบกับปัญหาเมื่อกลุ่มชนทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะกรรมกร ชาวไร่ชาวนา และปัญญาชน เดินขบวนประท้วงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อบีบบังคับให้รัฐบาลเผด็จการเหล่านั้นมอบประชาธิปไตยที่แท้จริงเป็นเวลานานกลับคืนให้แก่ประชาชน บราซิลและกัวเตมาลาอ่อนข้อด้วยการประกาศกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไป¹⁶ ในขณะที่เอล ซัลวาดอร์ ชิลี และเปรู ประกาศใช้มาตรการที่รุนแรงได้ตอบด้วยการประกาศภาวะฉุกเฉิน จับผู้นำขบวนการและผู้ต่อต้านอื่น ๆ ใครจะเป็นฝ่ายชนะหรือฝ่ายแพ้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเราจะต้องคอยติดตามต่อไป

¹³ “ชิลี : สันติแต่หนวกหู” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ปีที่ 29 ฉบับที่ 49 (29 พฤษภาคม 2526) 13-14.

¹⁴ เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นเกียรติแก่อกัสโต ซีซาร์ ซานติโน วีรบุรุษแห่งชาติ ผู้นำขบวนการกองโจรต่อสู้กับกองกำลังของสหรัฐอเมริกาในสงครามกลางเมืองในนิการากัวในระหว่างปี ค.ศ.1927-1933 ซานติโนถูกทหารฝ่ายรัฐบาลจับได้และถูกประหารชีวิต 1 ปีต่อมา

¹⁵ เมื่อสหรัฐอเมริกาถอนกำลังออกจากนิการากัวในปี ค.ศ.1936 ได้แต่งตั้งให้อันสตาซิโอ โซโมซา กราเซีย เป็นผู้บัญชาการกองกำลังรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ ต่อมาได้ทำรัฐประหารสถาปนาตนเองขึ้นเป็นประธานาธิบดี เป็นจุดเริ่มต้นการขึ้นสู่อำนาจของตระกูลโซโมซาที่มีสหรัฐอเมริกาอยู่เบื้องหลังในนิการากัวและมาสิ้นสุดในปี ค.ศ.1979

¹⁶ นายพลจัตวาออสการ์ อุมเบอร์โต มาเซีย วิคตอเรส รัฐมนตรีกลาโหมใช้กำลังยึดอำนาจจากประธานาธิบดีเฟเรน โรออส มอนต์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1983 อ้างสาเหตุว่าเพื่อล้มกลุ่มคั่งศาสนา การปฏิวัติครั้งนี้ผิดกับปฏิวัติครั้งก่อน ๆ ที่มีอ้างว่าเพื่อจัดการฉ้อราษฎร์บังหลวง การเล่นพรรคเล่นพวก เผด็จการรวมอำนาจไว้แต่เพียงผู้เดียว การเมืองในละตินอเมริกาเป็นวัฏจักรดังนี้